

RAPPORT 2013/2014

Ervaringen, trends en aanbevelingen

1. Voorwoord	p. 2
2. Algemeen	p. 3
3. Primair onderwijs	p. 7
4. Voortgezet onderwijs	p. 9
5. Speciaal onderwijs	p. 11
6. Thuiszitters	p. 12
7. Ervaringen en vooruitblik	p. 14
8. Aanbevelingen	p. 20

VOORWOORD

Op 1 augustus 2014 ging de Wet op Passend onderwijs in. Ieder kind heeft recht op thuisnabij onderwijs en zorg die op haar of zijn behoeftes zijn afgestemd.

Passend onderwijs legt een zorgplicht bij scholen. Dat betekent dat zij er per 1 augustus 2014 voor verantwoordelijk zijn om alle leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben een goede onderwijsplek te bieden. Meestal gaat dat goed, maar regelmatig komt een leerling niet op een goede plek terecht.

De onderwijsconsulenten spelen een belangrijke rol in het begeleiden van ouders en scholen bij het vinden van het meest geschikte onderwijs.

In dit "Rapport 2013/2014" zijn de ervaringen, trends en aanbevelingen beschreven. Ervaringen vanuit de diverse onderwijssectoren en met thuiszitters. Trends vanuit het verleden en aanbevelingen voor de toekomst. Daarin met name ook aandacht voor de Transitie Jeugdzorg en voor alternatieve oplossingen.

Het aantal casussen dat in behandeling wordt genomen door een onderwijsconsulent neemt vooralsnog niet substantieel af. Wellicht is het daarvoor ook nog te vroeg.

De uitvoerende onderwijsconsulenten, het ondersteunend bureau en haar directeur doen voortreffelijk werk en zijn voorlopig nog onmisbaar. Het Ministerie van OC&W vindt dit ook gezien de voor vier jaar verstrekte subsidie.

Het is een uitdaging om samen voor ieder kind de juiste onderwijsplek te zoeken.

Titus Hoedemaker

Voorzitter bestuur SOSO, Onderwijsconsulenten

ALGEMEEN

Organisatie

De organisatie Onderwijsconsulenten bestaat in het schooljaar 2013/2014 uit 35 onderwijsconsulenten en 6 bureamedewerkers (waaronder de directeur). De onderwijsconsulenten werken verspreid door heel Nederland en worden door een bureamedewerker gekoppeld aan een aangemelde leerling op basis van geografische ligging en expertise. De bureamedewerkers werken op het kantoor in Den Haag en zijn het eerste aanspreekpunt voor betrokkenen die bellen of mailen met een vraag of een verzoek om hulp. De bureamedewerkers hebben diverse taken, waaronder het beoordelen van de ontvankelijkheid van een casus voor de hulp van een onderwijsconsulent, het geven van (kort) telefonisch advies, het verwerken van administratie rondom een casus en het beantwoorden van vragen.

De Onderwijsconsulenten vallen onder de Stichting Ondersteuning Scholen en Ouders (SOSO). SOSO heeft een algemeen bestuur bestaande uit 9 bestuursleden die allen zijn voorgedragen door een van de betrokken sector- of ouderorganisaties. Het bestuur ontwikkelt beleid en adviseert de directie. Voor de actuele samenstelling van het bestuur kijkt u op de website www.onderwijsconsulenten.nl > over ons > bestuur.

Aantal casussen

Dit schooljaar hebben de onderwijsconsulenten 1372 casussen in behandeling gehad, dit is een toename van 8% ten opzichte van vorig jaar. De groei van het aantal casussen zet dus gestaag door. In de figuur hiernaast is de toename van de casuïstiek door de jaren heen gevisualiseerd. De tabel daaronder bevat per schooljaar het aantal casussen en de bijbehorende procentuele toename ten opzichte van het schooljaar daarvoor. De toename van casuïstiek lijkt vooral voort te komen uit betere bekendheid van de onderwijsconsulenten:

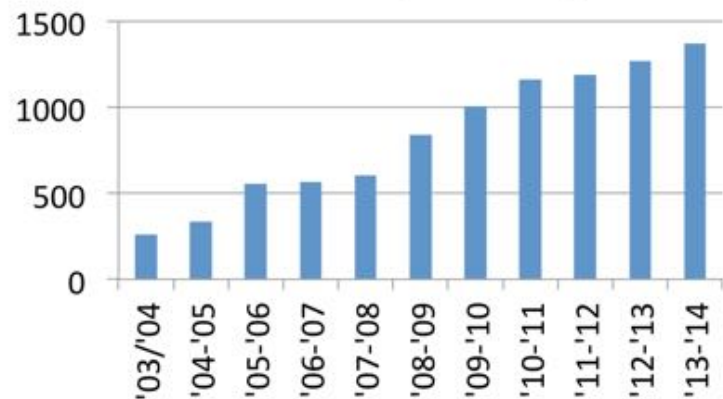
- De onderwijsconsulenten bestaan inmiddels al meer dan tien jaar. Het werk van de onderwijsconsulenten wordt door de jaren heen steeds bekender, men weet de onderwijsconsulenten steeds beter te vinden.
- Vooral de laatste twee schooljaren is er duidelijk veel meer aandacht voor het werk van de onderwijsconsulenten, vanuit de media en vanuit de politiek. Met name rondom de debatten in de Tweede Kamer, nieuwsberichten over Passend onderwijs en de toegenomen aandacht voor thuiszitters werden de onderwijsconsulenten veelvuldig genoemd. Dit draagt bij aan een betere bekendheid van de onderwijsconsulenten.

Afgebroken casussen

Van de 1372 casussen die in dit schooljaar werden aangemeld zijn er 61 voortijdig afgebroken. Redenen om een casus voortijdig af te breken zijn voornamelijk:

- het probleem is voordat de onderwijsconsulent goed en wel betrokken is, toch opgelost, waarmee de betrokkenheid van de onderwijsconsulent overbodig is geworden;
- ouders trekken hun toestemming terug en willen niet verder met de onderwijsconsulent.

Aantal casussen per schooljaar

Schooljaar	Aantal casussen	Groei in %
2003-2004	261	
2004-2005	335	28%
2005-2006	553	65%
2006-2007	567	3%
2007-2008	603	6%
2008-2009	837	39%
2009-2010	1004	20%
2010-2011	1161	16%
2011-2012	1188	2%
2012-2013	1270	7%
2013-2014	1372	8%

“De leerling kon versneld naar een passende plek”

Doorloop casuïstiek

Leerlingen worden gedurende het gehele schooljaar bij de onderwijsconsulenten aangemeld. Daardoor kunnen niet alle casussen binnen hetzelfde schooljaar worden afgerond, zeker wanneer het casussen betreft die tegen het einde van het schooljaar worden aangemeld (bijvoorbeeld in de zomervakantie). 360 casussen die werden aangemeld in 2013-2014 waren aan het eind van het schooljaar nog in behandeling bij een onderwijsconsulent. De overige casussen zijn (op de afgebroken casussen na) afgesloten met een advies. - MEDEWERKER SCHOOL

Heropeningen

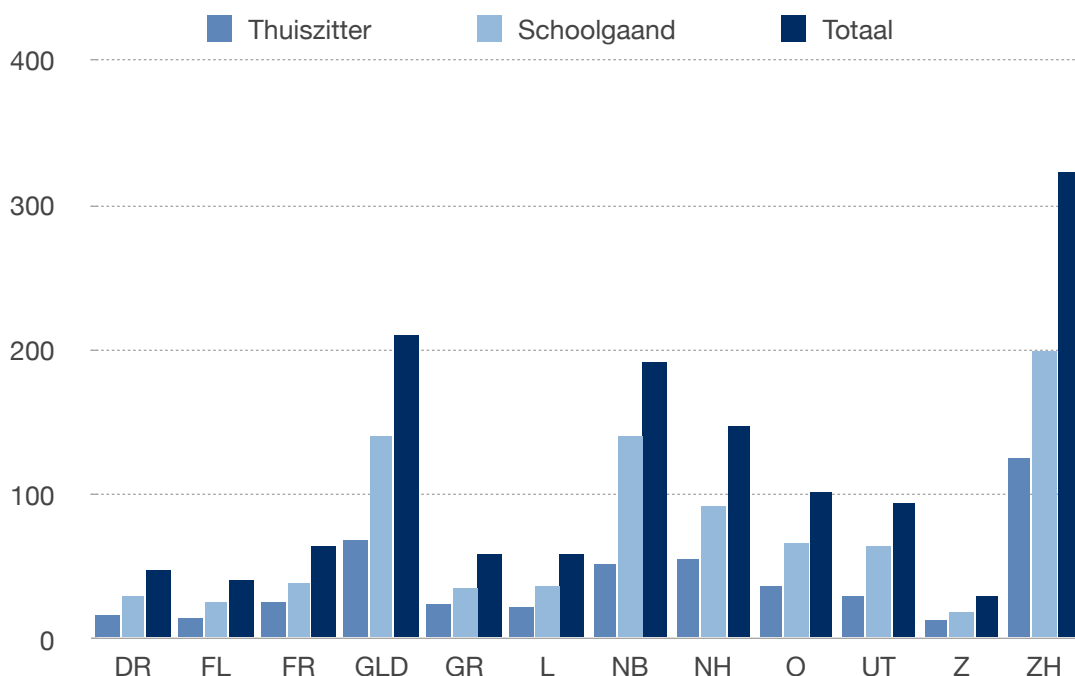
In sommige gevallen wordt na afsluiting van de casus in een later stadium opnieuw hulp gevraagd van een onderwijsconsulent. In dit schooljaar zijn er 230 heropeningen geweest. Dat is 16,8% van het totale aantal casussen. Van deze 230 leerlingen zaten er 60 op het moment van aanmelden thuis.

In veruit de meeste gevallen wordt om een heropening gevraagd omdat de leerling in een latere fase wederom vastloopt. Zo is er bijvoorbeeld bemiddeling geweest in de periode dat de leerling in het primair onderwijs zat en loopt hij/zij wederom vast in het voortgezet onderwijs. Andere redenen voor een heropening zijn het niet nakomen van afspraken door betrokken partijen (zo geeft een ouder in onze follow-up enquête bijvoorbeeld aan: “uiteindelijk zakt na [de] bemiddelingen de aandacht weg van de school en vervalt men in oude patronen [...]”), het niet eens zijn van de ouders met de gerealiseerde oplossing en veranderde omstandigheden waardoor het advies van destijds een tijd later niet meer passend is en er naar een nieuwe oplossing gezocht moet worden.

Schoolgaand of thuiszitter?

Van alle casussen waren 887 leerlingen (65%) schoolgaand ten tijde van de aanmelding, 485 leerlingen zaten thuis (35%). De 887 leerlingen in de categorie ‘schoolgaand’ betreffen leerlingen die nog met enige regelmaat naar school gingen ten tijde van de aanmelding. In een deel van de gevallen zaten zij echter wel voor een gedeelte van de tijd thuis (bijvoorbeeld de helft van de week school, de helft van de week thuis). Voor de categorie thuiszitters geldt dat zij volledig thuiszaten op het moment van de aanmelding. In het hoofdstuk over thuiszitters wordt de problematiek rondom deze doelgroep nader omschreven.

In de figuur hieronder is per provincie inzichtelijk gemaakt hoeveel casussen er zijn behandeld. Er is tevens een onderverdeling gemaakt tussen thuiszitters en (gedeeltelijk) schoolgaande leerlingen

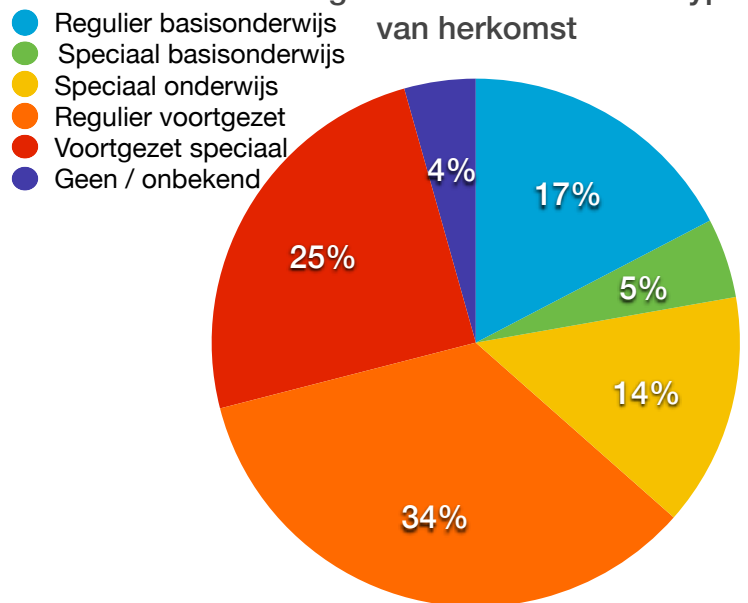
(vier Nederlandse leerlingen die woonachtig waren in België of Duitsland en schoolgaand in Nederland, zijn in deze figuur buiten beschouwing gelaten).

Primair of voortgezet?

Meer dan twee-derde van de casussen betreft een leerling in de leeftijd van het voortgezet onderwijs (geboortjaar 2001 of ouder): 954 leerlingen (70%). In de leeftijd van het basisonderwijs gaat het om 417 leerlingen (30%) (geboortjaar 2010 tot en met 2002).

Bovenstaande verdeling is gebaseerd op de leeftijd (geboortjaar) van de leerling. Wanneer we kijken naar het daadwerkelijke onderwijstype van herkomst bij de aanmelding, dan zien we het volgende (zie de figuur hiernaast): 59% betreft leerlingen uit het voortgezet onderwijs of voortgezet speciaal onderwijs, 36% van de leerlingen is afkomstig van regulier basisonderwijs, speciaal basisonderwijs of speciaal onderwijs. Van 4% van de casussen is er geen school van herkomst¹ of is het schooltype van herkomst bij de aanmelding onbekend. In dit rapport gaan we in aparte hoofdstukken nader in op de problematiek op respectievelijk primair, voortgezet en speciaal (voortgezet) onderwijs.

Verdeling casussen naar schooltype van herkomst

Regulier of mini?

Binnen de organisatie wordt een onderscheid gemaakt tussen zogenoemde 'reguliere' casussen en 'mini' casussen. Het verschil heeft te maken met het aantal uren dat een onderwijsconsulent aan de casus mag besteden. De mini is bedoeld voor casussen die strikt genomen niet onder de criteria van een onderwijsconsulent vallen, maar waar naar de beoordeling van de intake-medewerker toch een onderwijsconsulent wordt ingeschakeld om kort (vaak alleen telefonisch) advies te geven. Dit schooljaar zijn 44 casussen aangenomen en afgesloten als mini. De overige casussen zijn aangenomen als reguliere casus, of bleken in een later stadium zodanig complex dat uitgebreidere hulp van de onderwijsconsulent noodzakelijk was en werden daarom alsnog omgezet naar een reguliere casus.

Follow up

In mei 2014 is bureau onderwijsconsulenten in het kader van kwaliteitszorg en reflectie op de werkzaamheden van het bureau en de onderwijsconsulenten en kwaliteitszorg gestart met het bevragen van betrokken ouders en schoolfunctionarissen op hun ervaringen met de onderwijsconsulenten en het bureau. Via email wordt de aanmelder van een casus een half jaar na het afsluiten van die casus middels een korte enquête bevraged op de betrokkenheid van het bureau en de individuele onderwijsconsulent. De eerste resultaten komen hieronder aan de orde. Ook het komende schooljaar zullen wij scholen en ouders bevragen op hun ervaringen met onze organisatie. In de periode mei-augustus hebben 99 personen onze enquête ingevuld. 90% was ouder/verzorger; 10% medewerker van een school. De lage respons onder scholen heeft voornamelijk te maken met het feit dat het grootste deel van de

Leestip: werkwijzer 3
“Als passend onderwijs niet in de rugzak past”
 over Best practices uit de praktijk van de onderwijsconsulenten: via www.onderwijsconsulenten.nl
 > publicaties > werkwijzers

¹ Bijvoorbeeld bij (jonge) kinderen die nog nooit naar school zijn geweest.

casussen wordt aangemeld door een ouder en op dit moment alleen de aanmelders worden bevestigd. De follow-up zal het komende jaar breder worden uitgezet, waarbij naast de aanmelder ook andere betrokkenen bij een casus zullen worden bevestigd.

Op afgebroken casussen na worden alle casussen afgesloten met een advies. Wij wilden graag weten of de inzet van de onderwijsconsulent volgens betrokkenen ook resultaat heeft gehad. 75% van de respondenten antwoordde van wel. Van de 25% die nee antwoordde, werd gevraagd waarom de inzet van de onderwijsconsulent volgens hen geen resultaat heeft gehad. Een greep uit de antwoorden:

- “[...] De desbetreffende school waar wij mee in conflict zijn, wilde geen contact met de onderwijsconsulent [...]”.
- “Ze heeft geholpen alles voor ons op een rijtje te zetten en te bevestigen dat we op de goede weg waren, al heeft ze daadwerkelijk niets hoeven doen”.
- “[De school]² bleef ondanks de inzet van de onderwijsconsulent strikt vasthouden aan de procedures”.
- “We hadden de schoolplaatsing zelf al opgelost”.

In sommige gevallen blijkt ook dat betrokkenen vooraf een heel ander beeld hebben van wat de onderwijsconsulent voor hen kan betekenen. Zo schrijft een ouder: “Zelf had ik gedacht dat zij een aantal keren zou meelopen met de lessen, hoe onze zoon het daar deed [...]”. Ook blijkt regelmatig dat men verwacht dat de onderwijsconsulent er is om de wens van de ouder tot uitvoering te brengen of om een oordeel te vellen over de ontstane situatie (d.w.z. een schuldige aanwijzen). De onderwijsconsulent is echter een onafhankelijk adviseur, die vanuit het belang van de leerling de meest passende oplossing adviseert en probeert te realiseren. De onderwijsconsulent is dus geen verlengstuk van de ouder, noch van de school. En de onderwijsconsulent treedt ook niet op als een soort inspecteur. Het bureau zal de komende tijd nog meer inzet plegen op het duidelijk informeren van betrokkenen over de rol van de onderwijsconsulent als onafhankelijk adviseur.

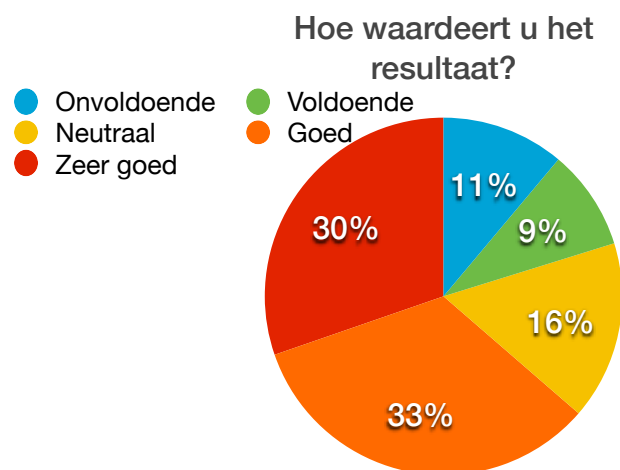
Men is ook bevestigd over het resultaat van de betrokkenheid van de onderwijsconsulent (zie de figuur hiernaast). 63% van de respondenten beoordeelden het resultaat als goed of zeer goed. 9% waardeert het resultaat als voldoende, 11% acht het resultaat onvoldoende. 16% heeft neutraal geantwoord.

Los van het resultaat zijn respondenten zeer te spreken over de inzet van de onderwijsconsulent. 89% van de respondenten beoordeelt deze als voldoende (19%), goed (31%) of zeer goed (39%). Ook over de communicatie is men erg tevreden: 92% waardeert deze als voldoende (16%), goed (34%) of zeer goed (42%).

Tenslotte is een groot deel van de respondenten (73%) ook (zeer) tevreden over de inzet van en communicatie met het bureau. Sommige respondenten hebben geen contact met het bureau gehad, wat het relatief hoge aantal neutrale antwoorden (22%) op deze vraag zou kunnen verklaren.

“Zonder de onderwijsconsulent waren wij nooit zover gekomen”

- OUDERS VAN EEN MOEILIK PLAATSBARE LEERLING

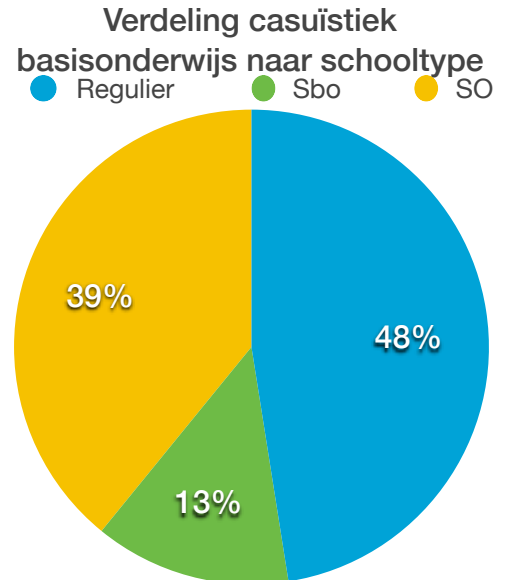

² De namen van betrokkenen en scholen zijn uit de citaten verwijderd om de privacy van betrokkenen te kunnen waarborgen. De namen van leerlingen in de omschrijvingen van voorbeelden uit de praktijk van de onderwijsconsulent zijn in deze rapportage gefingeerd.

PRIMAIR ONDERWIJS

501 leerlingen (36%) die werden aangemeld bij de onderwijsconsulenten zijn afkomstig uit het primair onderwijs: 238 uit het reguliere basisonderwijs, 67 uit het speciaal basisonderwijs (sbo) en 196 uit het speciaal onderwijs. In deze paragraaf komen alleen de leerlingen uit regulier basisonderwijs en sbo aan de orde (305 leerlingen in totaal). De leerlingen van speciaal onderwijs worden besproken in een apart hoofdstuk over speciaal onderwijs (samen met voortgezet speciaal onderwijs).

Van de 305 leerlingen uit regulier en speciaal basisonderwijs waren er 96 thuiszitters (31% van alle in behandeling genomen leerlingen afkomstig uit het basisonderwijs), waarvan 76 afkomstig uit regulier basisonderwijs (32% van alle aangemelde leerlingen uit regulier basisonderwijs) en 20 uit speciaal basisonderwijs (30% van alle aangemelde leerlingen uit speciaal basisonderwijs). De overige leerlingen gingen (al dan niet gedeeltelijk) naar school.

Een voorbeeld uit de praktijk van de onderwijsconsulenten

Steven (8 jaar) wordt aangemeld bij de onderwijsconsulenten nadat hij al drie maanden thuiszit. Steven zat op het reguliere basisonderwijs en is geschorst wegens gedragsproblemen. De leerplichtambtenaar en de school kunnen geen passende oplossing realiseren. Zowel het sbo als andere reguliere basisscholen durven het met Steven niet aan. Er wordt gedurende het thuiszitten ook bijna geen huiswerk gemaakt. Best passend voor Steven zou in dit stadium een cluster-4 school zijn. Steven heeft op dat moment echter nog geen clusterindicatie. Hoewel Steven pas in augustus werd aangemeld bij de onderwijsconsulenten, lukte het de onderwijsconsulent in samenwerking met alle betrokkenen om een snelle plaatsing in het speciaal onderwijs te realiseren. Het indicatieproces kon worden versneld, waardoor Steven al in september de indicatie kreeg en nog diezelfde maand kon starten op het speciaal onderwijs. Het gaat op deze school erg goed met Steven.

De voornaamste hulpvragen in het regulier basisonderwijs waren: een plaatsingsprobleem³ (32%) en advies passend onderwijs⁴ (11%). Van 105 leerlingen viel de hulpvraag onder 'anders'; voornaamste hulpvraag bleek in deze categorie ook 'advies passend onderwijs' te zijn⁵. Andere hulpvragen waren '(dreigende) schorsing/verwijdering' (8%) en 'onenigheid over het handelingsplan' (5%).

³ Een plaatsingsprobleem houdt in dat er een geschikte oplossing in beeld is, maar het betrokkenen niet lukt om deze te realiseren, bijvoorbeeld door wachtlijsten of afwijzing.

⁴ De hulpvraag 'advies passend onderwijs' houdt in dat betrokkenen niet goed weten wat een passende plek kan zijn voor deze leerling. Dikwijls is er dan ook sprake van tussen twee typen onderwijs invallen (bijv. cluster-3 en cluster-4 problematiek) of deskundigen die tegenstrijdige adviezen geven over de passende plek.

⁵ Het bureau is tijdens het schooljaar overgestapt op een nieuw computersysteem. Het oude systeem kende de standaardkeuze 'advies passend onderwijs' niet.

Het speciaal basisonderwijs laat eenzelfde verdeling zien: 34% betreft een plaatsingsprobleem, 6% een advies passend onderwijs (ook hier geldt dat het werkelijke aandeel hoger is vanwege de categorie 'anders', die voor het grootste gedeelte bestaat uit de hulpvraag 'advies passend onderwijs'), 9% (dreigende) schorsing/verwijdering, 3% onenigheid over het handelingsplan.

Een voorbeeld uit de praktijk van de onderwijsconsulenten

Ook in het basisonderwijs komt het voor dat kinderen langdurig thuiszitten. Bart (7 jaar) is zo'n jongen. Hij heeft een ver bovengemiddeld IQ en is gediagnosticeerd met PDD-NOS. Wanneer de onderwijsconsulent wordt betrokken, zit Bart al 6 maanden thuis. Bart heeft een cluster-4 beschikking. De huidige school krijgt Bart niet aan het leren en verwijst naar het speciaal onderwijs, terwijl de behandelaar aangeeft dat Bart juist het beste op zijn plek is op regulier onderwijs. Ouders schakelen een onderwijsconsulent in omdat ze niet weten waar ze goed aan doen: moet Bart naar speciaal, of is regulier ook mogelijk? En wat is dan een passende school?

Gaandeweg blijkt dat Bart bovendien is geschorst op advies van het zorg- en adviesteam, zodat de ouders onder druk werden gezet een keuze te maken. De onderwijsconsulent voert gesprekken met diverse betrokkenen en besluit om in te zetten op een plek binnen het regulier onderwijs voor Bart. Een tweede kans. Na een afwijzing vindt de onderwijsconsulent een andere school die bereid is Bart op te nemen. Er wordt ambulante begeleiding geregeld, er komt extra hulp van een onderwijsassistente en Bart mag de laptop of een tablet als extra hulpmiddel gebruiken. Er komt een ingroeiplan, zodat Bart weer kan wennen aan onderwijs.

Wekelijks wordt het aantal onderwijsuren uitgebreid. Met de ouders is om te voorkomen dat Bart weer thuis komt te zitten (als het onverhoopt toch misgaat op deze school) afgesproken dat zij hem tijdig zullen aanmelden op een school voor speciaal onderwijs als blijkt dat het toch niet gaat lukken op deze school. Inmiddels zit Bart alweer een jaar op deze school en gaat het hartstikke goed!

VOORTGEZET ONDERWIJS

Van de leerlingen die afkomstig waren uit het voortgezet onderwijs⁶ was 43% thuiszitter (205 leerlingen) bij het moment van aanmelden bij de onderwijsconsulenten, 57% was (al dan niet gedeeltelijk) schoolgaand (271 leerlingen).

De hulpvraag is onder te verdelen⁷ in: plaatsingsprobleem (29%), advies passend onderwijs (7%), overig (55%) (voor een groot deel ook 'advies passend onderwijs'), (dreigende) schorsing of verwijdering (5%) en onenigheid over het handelingsplan (4%).

In het regulier VO is plaatsing dikwijls lastig omdat de zorgstructuur niet voldoet voor de categorie leerlingen met een forse ondersteuningsbehoefte. Zij zijn aangewezen op het VSO, dat echter lang niet altijd het niveau aanbiedt dat deze leerlingen cognitief aankunnen. Het VSO biedt vaak geen onderwijs aan hoger dan VMBO-t. Het is de best beschikbare oplossing voor de leerling, maar eigenlijk ook niet passend, aangezien hij/zij onder zijn niveau wordt geplaatst. Zo schrijft bijvoorbeeld ook een ouder in de reactie op onze follow-up: “[...]We het idee hebben dat de schoolplek voor onze zoon niet goed aansluit bij hem. [...]We begrijpen dat er geen andere keus is. Het passend onderwijs dat aangeboden wordt op het VO is niet toereikend voor onze zoon. Het onderwijs dat hij nu ontvangt op deze VSO-school is wat onder zijn niveau [...]. Het is [...] frustrerend dat er op het VO geen uitgebreidere voorzieningen mogelijk zijn en VO-scholen zeer beperkt zijn in wat zij extra kunnen bieden [...]. De mogelijkheden die onze zoon heeft kan hij nu niet benutten en dat is bepalend voor zijn toekomst, dit werkt demotiverend.”

De onderwijsconsulenten ervaren bovendien dat sommige scholen, voornamelijk in het regulier voortgezet onderwijs, zo snel mogelijk af willen van lastige leerlingen (met name wanneer er cluster-4 problematiek speelt). Tegelijkertijd komen de onderwijsconsulenten ook veel goede voorbeelden tegen. Scholen die bereidheid tonen, meedenken, en alles op alles zetten om een leerling ‘binnenboord’ te houden. Vanuit scholen is er dikwijls waardering voor de betrokkenheid van de onderwijsconsulent. Hij of zij brengt expertise mee en biedt nieuw perspectief, waardoor de school (weer) verder kan met een kind.

“De onderwijsconsulent kan bij een vastgelopen zaak weer nieuwe aanknopingspunten laten zien waardoor er perspectief ontstaat”

- ONDERWIJSPROFESSOR

Leestip: werkwijzer 1 „De totstandkoming van onderwijs- en zorgarrangementen op maat in het regulier voortgezet onderwijs voor leerlingen met een autismespectrumstoornis (ASS)”
via www.onderwijsconsulenten.nl > publicaties > werkwijzers

⁶ NB: het betreft hier alleen regulier voortgezet onderwijs (incl. praktijkonderwijs en leerwegondersteuning); het voortgezet speciaal onderwijs wordt apart behandeld in het volgende hoofdstuk (samen met het speciaal onderwijs).

⁷ Zie het hoofdstuk over Primair onderwijs voor een definitie van bepaalde hulpvraagcategoriën.

Een voorbeeld uit de praktijk van de onderwijsconsulenten

Jan is een zeer begaafde jongen van 12 jaar, die vanwege pesten is uitgevallen in het tweede jaar van het VWO. Als hij wordt aangemeld bij de onderwijsconsulenten, zit hij iets langer dan een maand thuis. Teruggaan naar deze school is geen optie. De onderwijsconsulent voert diverse gesprekken met betrokkenen. Scholen die door de ouders werden benaderd voor de plaatsing van Jan, willen hem alleen aannemen op basis van detachering vanuit de huidige school omdat zij bedenkingen hebben over de plaatsing. Die detachering komt echter niet van de grond. Jan dreigt hierdoor nog veel langer thuis te komen te zitten. De onderwijsconsulent verdiept zich in de materie en besluit om niet te bemiddelen om de detachering op een van de scholen waar ouders Jan al voor hadden aangemeld alsnog voor elkaar te krijgen. Hij verwacht dat Jan vanwege zijn intelligentie veel beter op zijn plaats is op een gecertificeerde begaafdheidsprofielschool. De onderwijsconsulent gaat met de ouders op gesprek bij zo'n school, en deze blijkt bereid om Jan aan te nemen. Binnen twee weken na de aanmelding bij de onderwijsconsulent kan Jan al starten op zijn nieuwe school.

SPECIAAL ONDERWIJS

Bij 39% van de casussen die in behandeling waren bij een onderwijsconsulent was de school van herkomst speciaal onderwijs of speciaal voortgezet onderwijs. 196 casussen betrof een leerling afkomstig vanuit het speciaal onderwijs (14% van alle casussen). Onder die 196 casussen waren 59 thuiszitters (30%) en 137 leerlingen schoolgaand (70%). Uit het voortgezet speciaal onderwijs werden 338 casussen behandeld (25% van alle casussen). 90 leerlingen waren thuiszitter (27%), 248 leerlingen waren schoolgaand (73%) ten tijde van de aanmelding bij de onderwijsconsulent.

Binnen het speciaal onderwijs (inclusief voortgezet speciaal onderwijs) is een onderscheid te zien tussen de soorten speciaal onderwijs wat betreft het aantal casussen bij de onderwijsconsulenten. Cluster-4 is in omvang het grootst (zie de tabel hiernaast).

	SO	VSO	Totaal afkomstig SO/VSO
Cluster-1		1	1
Cluster-2	19	13	32
Cluster-3	23	26	49
Cluster-4	137	227	364
In aanvraag	5	3	8
Onbekend	12	68	80
Totaal	196	338	534

De onderwijsconsulenten constateren dat zij vaker dan voorheen te maken krijgen met casussen waarin het speciaal onderwijs vastgelopen is in de communicatie met de ouders van een leerling. Men constateert ook vaker uitval vanuit het speciaal onderwijs. Regelmatig wordt door scholen voor speciaal onderwijs aangegeven dat zij handelingsverlegen zijn geraakt. Dit maakt de situatie erg complex. Deze leerlingen zitten immers al op een vorm van onderwijs met veel extra begeleiding en toch gaat het mis. Veel van de leerlingen uit deze categorie kunnen baat hebben bij een onderwijs/zorgarrangement. Dergelijke initiatieven lopen echter vaak stuk op de financiën. Het is nog altijd lastig om de financiële stromen van zorg en onderwijs samen te brengen in een passend aanbod voor de leerling.

Door OC+⁸ zijn een aantal werkwijzers ontwikkeld waarin oplossingsrichtingen voor structurele problemen in het speciaal onderwijs worden omschreven (zie onderstaand kader).

Oplossingsrichtingen voor structurele problemen in het speciaal onderwijs:

Werkwijzer 2 over de leerbaarheid van gedragsmoeilijke leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs

Werkwijzer 5 over de schakelklas voor langdurig zieke leerlingen

Werkwijzer 6 over de mogelijkheden voor moeilijk plaatsbare leerlingen

Werkwijzer 7 over de aanpak van doorplaatsingsproblematiek na onderwijs in het kader van behandeling

te vinden via www.onderwijsconsulenten.nl > publicaties > werkwijzers

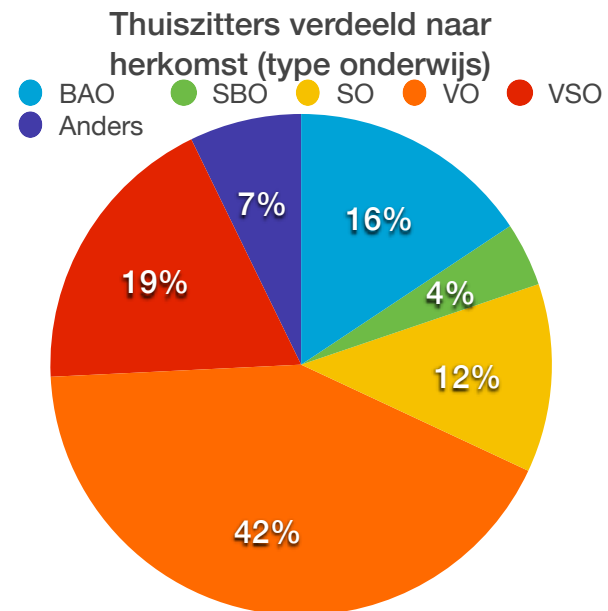
⁸ Meer informatie over OC+ vindt u in het zevende hoofdstuk ('Ervaringen en vooruitblik').

THUISZITTERS

Van de 1372 leerlingen die de onderwijsconsulenten in behandeling hebben genomen, ging het in 485 gevallen om een thuiszitter (35%). Het grootste gedeelte van de thuiszitters had (nog) geen indicatie: 50,2%. Van de thuiszitters die wel een cluster-indicatie hadden, had veruit het grootste gedeelte een cluster-4 indicatie (43,9% van alle thuiszitters die bij de onderwijsconsulenten werden aangemeld).

Verdeling naar clusters	Aantal leerlingen	Aandeel in totaal aantal thuiszitters bij OC in %
Cluster 1	3	0,6%
Cluster 2	5	1%
Cluster 3	20	4,1%
Cluster 4	213	43,9%
Indicatie in aanvraag	25	5,2%
Geen indicatie	219	45%

In de figuur hiernaast is de onderverdeling naar herkomst (type onderwijs) zichtbaar. Opvallend is dat 42% van de thuiszitters afkomstig is vanuit het regulier voortgezet onderwijs (incl. praktijkonderwijs en leerwegondersteuning). De kleinste categorie thuiszitters betreft de thuiszitters uit het speciaal basisonderwijs. De categorie 'anders', goed voor 7% van alle thuiszitters, betreft leerlingen die afkomstig zijn uit een andere categorie, zoals het middelbaar beroepsonderwijs (MBO) of nog niet eerder naar school zijn geweest (bijvoorbeeld jonge kinderen die de leerplichtige leeftijd hebben bereikt, maar geen onderwijsplek hebben).

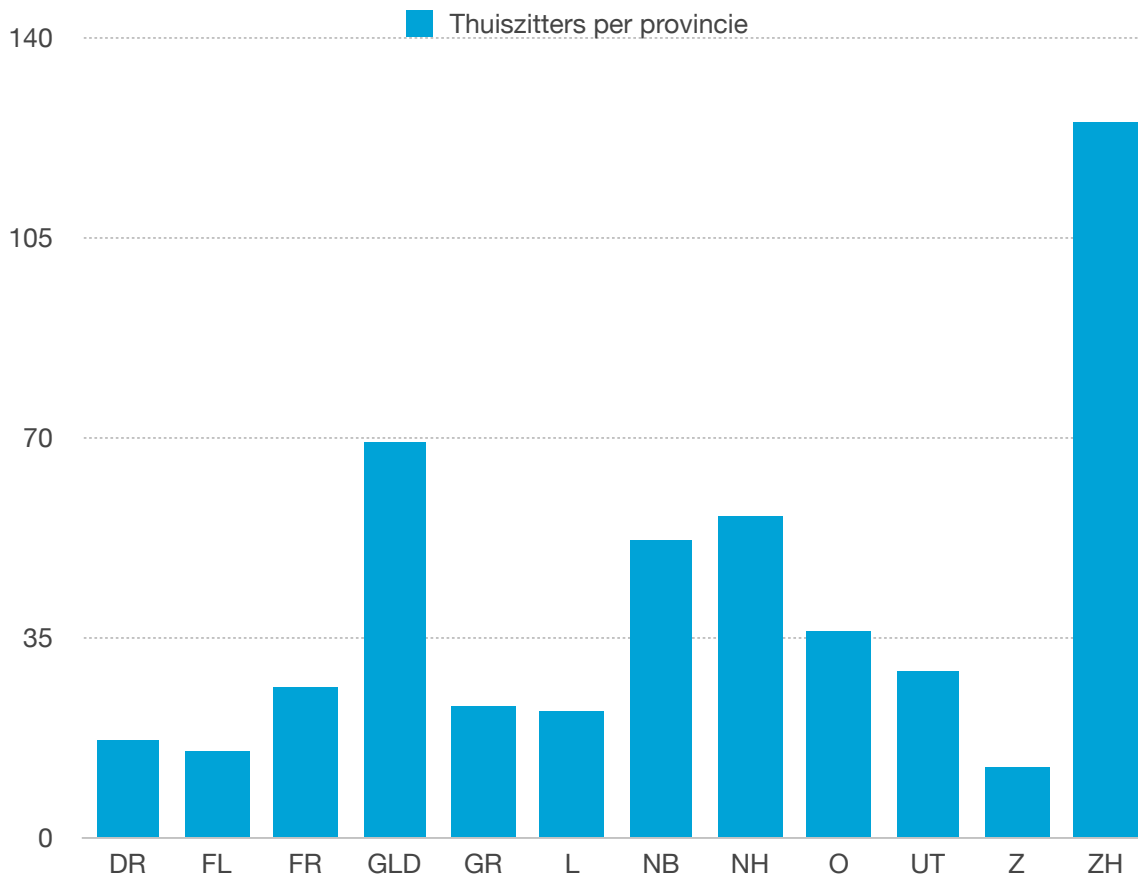

Een voorbeeld uit de praktijk van de onderwijsconsulenten

Stanley is een jongen van 10 jaar met ADHD, autisme, hechtingsproblematiek en een benedengemiddeld intelligentieniveau. Stanley zat al meer dan 1,5 jaar thuis op het moment dat hij werd aangemeld bij de onderwijsconsulenten. Hij was uitgevallen uit het speciaal onderwijs en woonde in een woongroep. Diverse scholen voor speciaal onderwijs (cluster-3 en -4) waren benaderd voor een plekje voor Stanley, maar geen van de scholen durfde het aan. Stanley is leerbaar en wil zelf ook heel graag naar school.

Omdat er geen passende plek binnen het SO kon worden gevonden, is de onderwijsconsulent gaan praten met het VSO, om na te gaan of Stanley daar geplaatst kon worden in een speciale klas voor wat jongere leerlingen (10 en 11-jarigen). De school bleek op voorpraak van de onderwijsconsulent bereid om Stanley een kans te geven. Er werd een instroomprogramma afgesproken waarmee Stanley voorzichtig weer kon starten binnen het onderwijs.

In onderstaand diagram zijn de thuiszitters verdeeld naar provincie van herkomst.

Een voorbeeld uit de praktijk van de onderwijsconsulenten

Vincent (14 jaar), met ADHD en ODD, liep vast in het voortgezet speciaal onderwijs. De school kon niet met het gedrag van Vincent omgaan en raakte handelingsverlegen. Het vso bood diverse oplossingen aan, maar die konden niet op de goedkeuring van moeder rekenen. Er ontstond een impasse en de school besloot - in overleg met moeder - een onderwijsconsulent in te schakelen. Vincent ging op dat moment al zes maanden niet meer naar school. Omdat de school en de ouder lijnrecht tegenover elkaar stonden in hun standpunten m.b.t. de beste oplossing voor Vincent, adviseerde de onderwijsconsulent een leerbaarheidsonderzoek te laten doen. De school werd bereid gevonden de kosten voor dit onderzoek te dragen. Op basis van de bevindingen uit het leerbaarheidsonderzoek kon voor Vincent een aangepast onderwijsprogramma worden ontwikkeld, passend bij zijn mogelijkheden. De leerplichtambtenaar verleende Vincent vervolgens een vrijstelling van geregeld schoolbezoek, waardoor het programma op maat daadwerkelijk mogelijk werd.

Meer lezen over het leerbaarheidsonderzoek? Zie: werkwijzer 2 „Passend onderwijs en passende zorg voor alle leerlingen. De leerbaarheid van gedragsmoeilijke leerlingen in het (voortgezet) speciaal onderwijs.”, op www.onderwijsconsulenten.nl > publicaties > werkwijzers

Een vrijstelling van geregeld schoolbezoek betreft een vrijstelling op grond van artikel 11, lid G van de Leerplichtwet.

ERVARINGEN EN VOORUITBLIK

Beëindiging OC+

In 2004 is gestart met onderwijsconsulenten+ (OC+), een projectmatige aanpak van structurele, casusoverstijgende problematiek voor groepen leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte. Deze aanpak heeft geleid tot veel onderwijs/zorgarrangementen voor deze leerlingen, waarbij het aantal aanmeldingen van individuele leerlingen met desbetreffende problematiek uit desbetreffende regio's bij het bureau onderwijsconsulenten beduidend minder werd.

Met de komst van Passend onderwijs zijn samenwerkingsverbanden vanaf augustus 2014 verantwoordelijk voor onderwijs op maat voor alle leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte. Hiermee is de taak van OC+ komen te vervallen. In september 2014 is OC+ afgerond. Tien jaar OC+ heeft een schat van kennis, informatie en expertise opgeleverd, die niet verloren mag gaan. Door middel van werkwijzers⁹, brochures, folders en blauwdrukken is de OC+ expertise overdraagbaar gemaakt. Al deze informatie is terug te vinden op de website www.onderwijsconsulenten.nl onder het kopje 'publicaties'. Een greep uit deze publicaties:

- brochure "Met succes van voortgezet naar vervolgonderwijs (MBO, HBO, WO) voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte";
- brochure "Educpres voor uitvallers in het onderwijs";
- brochure "Een diploma VMBO-t, HAVO of VWO in het regulier VO: óók haalbaar voor begaafde leerlingen met extra ondersteuningsbehoefte!";
- brochure "Diplomagericht Havo/Vwo/Vmbo-t onderwijs voor leerlingen met ASS";
- checklist "Op je plaats in het VO of VSO?!";
- werkwijzer 1 "De totstandkoming van onderwijs- en zorgarrangementen op maat in het regulier voortgezet onderwijs voor leerlingen met een autisme spectrum stoornis (ASS)";
- werkwijzer 7 "Van school naar school! Succesvolle aanpak van de doorplaatsingsproblematiek na onderwijs in het kader van behandeling";
- de toolkit vervolgonderwijs voor MBO, HBO en universiteit.

MBO

Door de jaren heen ervoeren zowel onderwijsconsulenten als medewerkers van het bureau dat er met name in het MBO een behoefte was aan onafhankelijke ondersteuning bij problemen in het MBO voor leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte. De onderwijsconsulenten

⁹ Een werkwijzer is projectbeschrijving van OC+ en bevat tips, overzichten en modellen die ondersteunend kunnen zijn bij het opzetten van een voorziening voor een bepaalde doelgroep en/of het oplossen van een individueel probleem.

mogen daarom vanaf het schooljaar 2014-2015 ook bemiddelen voor onderwijsproblemen van jongeren in het MBO die niet meer leerplichtig zijn. De onderwijsconsulenten zijn verheugd dat zij ook voor deze leerlingen een rol mogen gaan spelen. Om leerlingen richting het vervolgonderwijs te ondersteunen bij het keuzeproces is er een toolkit voor het vervolgonderwijs gemaakt. De toolkit is bedoeld voor jongeren die een onderwijsplek op het MBO, HBO of de universiteit zoeken en bevat tips en websites die de jongere kunnen ondersteunen bij de keuze en diverse randvoorwaarden waar zij rekening mee moeten houden.

**Handig: de toolkit
vervolgonderwijs voor MBO, HBO
en universiteit
via www.onderwijsconsulenten.nl >
publicaties > toolkit**

Samenwerking ketenpartners

Over de samenwerking met ketenpartners zijn de onderwijsconsulenten overwegend positief. Zo vertelt een onderwijsconsulent: "Er is steeds meer bereidheid tot samenwerking, overleg en afstemming bij scholen, SWV-en, bovenschoolse voorzieningen, leerplicht." Een andere onderwijsconsulent vult aan: "Vooral het standpunt dat we met elkaar het beste voor de leerling willen biedt mogelijkheden tot verbinding." De professionals die al eens eerder contact hebben gehad met een onderwijsconsulent kennen bovendien de meerwaarde, weten de onderwijsconsulenten beter te vinden en verwijzen actief door.

De adviezen van de onderwijsconsulent worden door ketenpartners vaak als waardevol ervaren. Ook is de onafhankelijke positie van de OC (voor alle partijen) vaak een positieve factor in lastige bemiddelingen. De onderwijsconsulent heeft geen eigen belang, kan creatief zijn en de zaak aanjagen.

Lastig punt in de samenwerking met ketenpartners is dat een positieve samenwerking nog te vaak afhankelijk is van de individuele medewerker. Daarnaast proberen sommige ketenpartners de onderwijsconsulent een uitvoeringstaak toe te bedelen of wordt de onderwijsconsulent gezien als een soort advocaat van de ouders. De onderwijsconsulent treedt echter op als onafhankelijk adviseur en bemiddelaar, hij of zij heeft een neutrale, objectieve rol en is dus geen verlengstuk van een van de betrokkenen.

Dat een positieve samenwerking nog te vaak afhankelijk is van de individuele medewerker, valt ook op bij het doorverwijzen. Van de belangrijke ketenpartners weet niet iedereen dat de onderwijsconsulenten bestaan, of ze verwijzen niet actief genoeg door. Nog regelmatig blijkt dat thuiszitters al lang in beeld zijn bij professionals, bijvoorbeeld de leerplichtambtenaar, maar niet worden aangemeld bij de onderwijsconsulenten. Een ouder merkt op: "[...] dat wij het verbazingwekkend vonden dat wij zelf als ouders contact moesten opnemen. De leerplichtambtenaar heeft echt geruime tijd hierin geen actie ondernomen". Hoewel de ouders natuurlijk zelf verantwoordelijk zijn voor een (tijdige) aanmelding bij de onderwijsconsulenten, is het wel van belang dat betrokken professionals ouders tijdig doorverwijzen (of in overleg met de ouders tijdig een aanmelding doen). De onderwijsconsulenten merken regelmatig op dat zij in een deel van de casussen eigenlijk te laat worden ingeschakeld.

Zorg en onderwijs

De doelgroep van de onderwijsconsulenten bevindt zich grotendeels op het snijvlak van onderwijs en zorg. De onderwijsconsulenten krijgen ook steeds vaker te maken met casussen waarin een complexe combinatie van zorg en onderwijs noodzakelijk is. Een deel van de problemen zouden voor deze leerlingen kunnen worden voorkomen wanneer onderwijs en zorg nader tot elkaar komen en beter (kunnen) samenwerken. Samenwerking is voor deze doelgroep immers noodzakelijk om passende oplossingen teweeg te kunnen brengen. Met handelingsgerichte adviezen vanuit de zorg kan het onderwijs de leerling op school bovendien beter begeleiden. Ook levert het lastig kunnen combineren van de geldstromen vanuit zorg en onderwijs problemen op voor het organiseren van passende arrangementen voor groepen kinderen en jongeren met een beperking.

Veel problemen ontstaan door de discussie over wat voorliggend is: de zorg of het onderwijs. Daarnaast gaan veel professionals in zowel het onderwijs als in de jeugdzorg teveel uit van de eigen visie, waardoor het belang van het kind nog wel eens uit het oog kan worden verloren. Er is weinig afstemming onderling, beide sectoren zijn onvoldoende op de hoogte van elkaars organisatie. Regelmatig wordt er vanuit GGZ-instellingen op de vraag wat een jongere nodig heeft van het onderwijs (m.b.t. begeleiding, handelingsadviezen etc.)

**Leestip: werkwijzer 6
„mogelijkheden voor
moeilijk plaatsbare
leerlingen”**

**Een handreiking voor
samenwerkingsverbanden en
scholen, te vinden via
www.onderwijsconsulenten.nl >
publicaties > werkwijzers**

**Meer lezen over
doorplaatsingsproblematiek en
mogelijke oplossingen?**
**Lees werkwijzer 7: „Van school naar
school! Succesvolle aanpak van de
doorplaatsingsproblematiek na onderwijs
in het kader van behandeling.” op
www.onderwijsconsulenten.nl >
publicaties > werkwijzers**

gereageerd met de mededeling dat men niet gaat over het onderwijs. De onderwijsconsulenten merken bovendien ook vaak op dat het erg lastig is om met behandelaars, psychologen en psychiaters in contact te komen. Deze betrokken professionals zijn vaak erg slecht te bereiken. Bij grotere instellingen is het bovendien vaak lastig om de juiste mensen te vinden, omdat dossiers regelmatig worden verplaatst en personeelsleden worden gewisseld (bijvoorbeeld toekenning van een nieuwe voogd of casemanager vanuit jeugdzorg gedurende een traject). Ook worden afspraken niet altijd nagekomen.

Een ander veelvoorkomend probleem is de doorplaatsingsproblematiek. Een leerling heeft behandeling gehad, met aansluitend (plaatsbekostigd) onderwijs. De behandeling wordt afgerond (of voortijdig afgebroken), en daarmee vervalt eveneens de onderwijsplek. Voor deze groep leerlingen blijkt het niet altijd even eenvoudig een passende plek te vinden na behandeling, en regelmatig wordt een onderwijsconsulent ingeschakeld.

Een ander lastig punt rondom de overlap tussen onderwijs en zorg dat nog altijd speelt is wachtlijstproblematiek. Sommige leerlingen zijn niet te handhaven binnen het onderwijs, en hebben (eerst) behandeling nodig (al dan niet in combinatie met plaatsbekostigd onderwijs bij de behandeling). In de praktijk blijkt dat er regelmatig sprake is van lange wachtlijsten voor behandeling (soms wel 1,5 jaar). De leerling moet ondertussen kunnen blijven leren, maar dat trekt een zware wissel op het onderwijs, welke de leerling vanwege de problematiek eigenlijk niet goed kan begeleiden.

Diverse onderwijsconsulenten zijn zeer te spreken over de werkwijze van de zogenoemde ACT-teams¹⁰, bestaande uit medewerkers van GGZ en de jeugdhulpverlening. De teams werken klantgericht, gaan zorgvuldig met cliënten om en zijn pro-actief: ze zoeken de cliënten op als die de stap naar de hulpverlening even niet kunnen zetten.

Onderwijs en detentie

In het verlengde van de doorplaatsingsproblematiek speelt de problematiek van jongeren die afkomstig zijn uit de jeugddetentie. Scholen proberen deze leerlingen vaak te weren vanwege het feit dat zij een delict hebben gepleegd. Onder passend onderwijs is er bovendien geen standaard arrangement meer dat wordt toegekend na het verlaten van detentie. Onder de LGF-wetgeving werd na detentie automatisch een cluster-4 indicatie toegekend, waarmee de leerling plaatsbaar was op het speciaal onderwijs of extra begeleiding kon krijgen binnen het reguliere onderwijs, onder passend onderwijs is die regeling er niet meer, deze jongeren krijgen bijvoorbeeld niet automatisch een toelaatbaarheidsverklaring (TLV). De onderwijsconsulenten maken zich hier zorgen over. De samenwerkingsverbanden moeten zelfstandig beleid maken voor deze doelgroep, maar in veel samenwerkingsverbanden is daar nog onvoldoende aandacht voor.

Communicatie

In sommige casussen is het lastig om tot een goede oplossing te komen, omdat de partijen die een doorslaggevende rol hebben, niet meewerken aan een oplossing. Zo zijn er ouders die zeer

¹⁰ ACT staat voor Assetive Community Treatment.

veel moeite hebben met het plaatsen van hun kind op speciaal onderwijs, terwijl dat gezien de problematiek de beste plek voor hun kind is. Tegelijkertijd zijn er ook scholen die vasthouden aan hun visie op een leerling en niet echt bereid zijn tot overleg met ouders of behandelaars van de leerling, terwijl in een dergelijk overleg goede handelingsgerichte adviezen kunnen worden gegeven waarmee de leerling binnen de school te handhaven is. Omdat de onderwijsconsulent gericht is op het belang van de leerling (en daarmee

niet per definitie de keuze van de ouders dan wel de school volgt) wordt de bemiddeling door de onderwijsconsulent als zeer prettig ervaren. De onderwijsconsulent kan de perspectieven van de school dan wel de ouders aan de andere partij verhelderen en ervoor zorgen dat de neuzen (weer) dezelfde kant op staan.

Hoewel scholen regelmatig bereid zijn tot meedenken, komen we helaas soms ook nog behoorlijke missers tegen, waarbij het belang van de leerling volledig uit het oog wordt verloren en het eigenbelang voorop wordt gesteld. Een voorbeeld uit de praktijk: een schoolleider is in conflict met een werknemer en besluit de werknemer te ontslaan. Bijgevolg mag dochter van werknemer niet meer op school komen. Een passende oplossing voor dochter om de schoolgang te hervatten wordt door de schoolleider geblokkeerd. Bovendien weigert de schoolleider in gesprek te gaan met de door de ouders ingeschakelde onderwijsconsulent. Uiteindelijk heeft de onderwijsconsulent de onderwijsinspecteur moeten inschakelen om weer wat beweging in de situatie te krijgen en ervoor te zorgen dat deze leerling niet nog langer thuis kwam te zitten.

Dikwijls is er ook sprake van gebrek aan regie. Er zijn voorbeelden bekend van leerlingen waarbij 7 tot 15 hulpverleners zijn betrokken, maar er vóór de inschakeling van de onderwijsconsulenten nog niets van de grond is gekomen en omdat geen enkele partij de regie op zich neemt, de zaak stagneert.

Alternatieve oplossingen

Soms ligt de oplossing niet in het onderwijs. Voor sommige leerlingen is het van belang dat er eerst behandeling plaatsvindt (al dan niet in combinatie met onderwijs) of is het leren in een schoolse setting voor deze leerling niet passend, en moet gekeken worden naar een leerwerktraject. Een onderwijsconsulent onderzoekt de mogelijkheden passend bij een aangemelde leerling en adviseert, in het belang van de leerling, de meest passende (en beschikbare) oplossing.

Een voorbeeld van zo'n alternatieve oplossing is het organiseren van het leren op een zorgboerderij. Op kleine schaal wordt op diverse locaties in Nederland enige vorm van onderwijs op zorgboerderijen georganiseerd. Om beter in beeld te krijgen wat onderwijs op een

zorgboerderij inhoudt, hebben studenten van de Universiteit Utrecht hier een kwalitatief onderzoek naar gedaan. In hun onderzoeksrapport 'Rekenen met koeien' (te vinden op onze website onder publicaties > diversen) omschrijven zij de manier waarop vijf verschillende zorgboerderijen het onderwijs hebben ingericht. Daarnaast hebben zij de brochure 'Onderwijsmogelijkheden op zorgboerderijen' uitgebracht (eveneens te vinden op onze website onder publicaties > diversen) waarin een en ander wordt samengevat en tips worden gegeven.

De onderwijsconsulenten constateren dat veel oplossingen zonder hun hulp ook niet van de grond komen omdat deskundigheid binnen het onderwijs ontbreekt of onvoldoende wordt gebruikt. Daarnaast is men vaak bang om op de vingers te worden getikt door de onderwijsinspectie, waardoor men niet snel geneigd is creatieve oplossingen te bedenken. De onderwijsconsulent kan dit vanuit zijn of haar ervaring en expertise wel en kan binnen de kaders een creatieve oplossing realiseren.

Passend onderwijs

Passend onderwijs biedt mogelijkheden om meer maatwerk te gaan bieden en maakt het organiseren van extra voorzieningen mogelijk. Deze rapportage biedt een terugblik op het schooljaar 2013/2014, waarin de wetgeving Passend onderwijs nog niet officieel was ingevoerd. Een terugblik op effecten van Passend onderwijs in het werk van de onderwijsconsulenten is daardoor nog niet mogelijk. Wel vielen in de aanloop naar Passend onderwijs een aantal zaken op (zowel positief als negatief):

- In sommige samenwerkingsverbanden zijn de procedures van de toelaatbaarheidsverklaringen meer gericht op de belangen van de leerling dan in voormalige instituties als de Commissies van Indiciestelling van de REC het geval was;
- Het is lastig om afspraken te maken, omdat de samenwerkingsverbanden nog zoekende zijn. Er is nog veel onduidelijk of nog niet georganiseerd. De onderwijsconsulenten gaan ervan uit dat dit het komende schooljaar nog wel beter vorm zal krijgen;
- Veel samenwerkingsverbanden hebben (nog) geen beleid op leerlingen die afkomstig zijn uit de jeugddetentie;
- Er zijn problemen rondom grensverkeer. Veel samenwerkingsverbanden worstelen hiermee, hebben er nog geen werkafspraken en/of gezamenlijk beleid op gemaakt. In diverse casussen van de onderwijsconsulenten wordt deze problematiek geconstateerd. Een leerling die net over de grens van het ene samenwerkingsverband woont, maar in het aangrenzende samenwerkingsverband naar school wil gaan loopt door het gebrek aan samenwerking tussen de aangrenzende samenwerkingsverbanden tegen problemen aan. Het samenwerkingsverband verwijst de leerling met de extra ondersteuningsbehoefte meestal naar het 'eigen' samenwerkingsverband (dat wil zeggen het samenwerkingsverband waar hij woont) en de leerling wordt hierdoor beperkt in zijn keuzevrijheid en is in

- sommige gevallen zelfs genoodzaakt om naar een school te gaan die verder van huis is dan de gewenste school in het aangrenzende samenwerkingsverband;
- Er is over het algemeen meer aandacht voor thuiszitters, de problematiek heeft de aandacht van de samenwerkingsverbanden;
 - Sommige scholen lijken te proberen de zorgplicht te ontwijken door het lastiger te maken om een officiële aanmelding te doen (aanmeldformulieren staan dan bijvoorbeeld niet meer op de website en worden ook op verzoek niet toegestuurd);
 - De ervaringen van de onderwijsconsulenten met de nieuwe samenwerkingsverbanden zijn wisselend. Er zijn samenwerkingsverbanden die hun zaken goed op orde hebben. Er zijn ook samenwerkingsverbanden die hele goede bedoelingen hebben, maar niet tot actie overgaan. Tenslotte hebben de onderwijsconsulenten ook ervaringen met samenwerkingsverbanden waar intern, danwel met de schoolbesturen, veel onenigheid is en de verplichtingen naar de leerlingen daardoor nog onvoldoende de aandacht hebben.

AANBEVELINGEN

1. **Meld tijdig aan / verwijs tijdig door.** Bij thuiszitten kan een onderwijsconsulent na vier weken worden ingeschakeld. Met enige regelmaat komt het voor dat een leerling pas na zes maanden of zelfs langer dan een jaar thuiszitten bij de onderwijsconsulenten wordt aangemeld. Achterstanden lopen op en terugstromen in het onderwijs wordt voor de leerling lastiger naarmate hij of zij langer thuiszit. Dus zit de leerling langer dan vier weken thuis en is er geen zicht op een passende oplossing op korte termijn: meldt aan!
2. **Schep randvoorwaarden voor onderwijs/zorgarrangementen.** Dergelijke initiatieven lopen vaak vast op wet- en regelgeving of financiën. Een deel van de leerlingen is echter aangewezen op dit soort arrangementen, maak ze mogelijk!
3. **Breng thuiszitters beter in beeld.** Voorbeelden van leerlingen die al een jaar of langer thuiszitten maar niet bekend zijn bij de instanties die hierin van betekenis kunnen zijn, zijn niet uitzonderlijk. Wanneer thuiszitters beter in beeld zijn, kan adequater worden opgetreden en kan de lengte van thuiszitten zo kort mogelijk worden gehouden.
4. **Zorg en onderwijs moeten meer samen optrekken.** Kinderen en jongeren brengen een groot deel van hun tijd door op school. Kinderen met een beperking, stoornis of handicap hebben daarnaast veelvuldig contacten met de zorg. Wanneer onderwijs en zorg meer samen optrekken, kan er voor het kind een meer passend arrangement worden ontwikkeld. Onderwijs en zorg kunnen op elkaar worden afgestemd. Zorg voor een optimale combinatie, een goede samenwerking in belang van het kind, vanuit de vraag: "wat heeft dit kind nodig?". Schakel elkaars expertise in. Stem met elkaar af en maak een plan op maat. Beleidsmakers: schep mogelijkheden en randvoorwaarden voor samenwerking en het maken van een plan op maat.
5. **Maak beleid op jongeren die terugkeren uit detentie.** Er is in het onderwijs geen landelijk beleid gericht op jongeren die terugkeren uit detentie. Ieder samenwerkingsverband moet daar eigen beleid op maken. In veel samenwerkingsverbanden is dat nog niet gebeurd. Daarnaast is wetgeving rondom de TBO-maatregel (ter beschikking aan het onderwijs) in de maak, met als doel recidive onder jongeren terug te brengen. Ook deze maatregel vraagt om specifiek onderwijsbeleid op delinquente jongeren, en heeft pas kans van slagen als men hier ook op lokaal niveau adequaat op inspeelt.
6. **Ketenpartners: werk samen en spreek duidelijk af wie de regie voert.** Nog te vaak zijn vele hulpverleners bij een gezin betrokken, maar komt er desondanks niets van de grond. Er is gebrek aan regie. Door duidelijk af te spreken wie de regie voert en regelmatig met elkaar af te stemmen, kan de hulpverlening adequater worden ingericht en kan er sneller gepaste actie worden ondernomen.

7. **Durf creatief te zijn.** Soms is er een arrangement nodig dat niet in een standaardlijstje te vinden is. Durf creatief te zijn en buiten de bestaande arrangementen nieuwe arrangementen te bedenken die aansluiten bij de behoefte van de leerling.
8. **Maak beleid op grensverkeer.** Leerlingen die dichtbij een grens van een samenwerkingsverband wonen kunnen in het kader van een thuisnabije onderwijsplek aangewezen zijn op een school die net over de grens in het andere samenwerkingsverband ligt. Daarnaast zijn er van oudsher bepaalde leerlingenstromen naar gebieden buiten het samenwerkingsverband (bijvoorbeeld naar een grote stad in de buurt, die net buiten het eigen samenwerkingsverband ligt). Dit vraagt om onderlinge afspraken over grensverkeer tussen aangrenzende samenwerkingsverbanden.
9. **Handhaaf de zorgplicht.** Uit de casuïstiek blijkt dat sommige scholen de zorgplicht proberen te ontwijken door het aanmelden van een leerling te bemoeilijken. Aanmeldformulieren staan bijvoorbeeld niet meer op de website van de school en worden bij navraag ook niet altijd verstrekt. Dit ondermijnt de functie van de zorgplicht. Wellicht is hiervoor op termijn aanvullende regelgeving of aanvullende controle nodig.

Heeft u vragen naar aanleiding van deze uitgave? Neem dan contact op met bureau onderwijsconsulenten, via 070-3122887 of info@onderwijsconsulenten.nl
Onze medewerkers staan u graag te woord!

Materiaal waaraan in deze uitgave wordt gerefereerd is gratis te downloaden op onze website: www.onderwijsconsulenten.nl